

Summary

Oksana Khorvatova. Some issues of international legal regulation of the use of artificial intelligence technologies in the field of life insurance.

The article presents the results of theoretical analysis and practical examples of the use of artificial intelligence technologies in the field of life insurance, as well as the basis of international legal regulation.

The legal regulation of the use of artificial intelligence in the states of the European Union, Great Britain, the United States, Canada, and Ukraine in general by industries and spheres, as well as in the field of life insurance in particular, has been studied.

It is indicated that the priority areas of work in the field of artificial intelligence in Ukraine are the improvement of secondary and higher education and advanced training in order to train qualified specialists in the field of artificial intelligence; stimulation of scientific research in the field, in particular with the help of grants; creation of a strategy for the development of the field of artificial intelligence in Ukraine, the implementation of which will contribute to the development of useful projects, initiatives and programs and the integration of the assets of artificial intelligence into the field of public administration; increasing the number of engineers and entrepreneurs in Ukraine in the field of work with artificial intelligence; work on increasing the level of cyber security, improving legislation in the field of cyber protection; application of artificial intelligence technologies in the defense sphere and public administration; solving problems of state registers; the use of artificial intelligence in justice, in particular for the prevention of dangerous phenomena thanks to the analysis of available data; the inclusion of Ukraine in the international community of artificial intelligence, in particular – assistance to Ukrainian representatives in the opportunity to participate in international conferences and programs on the development of the field of artificial intelligence; stimulation of Ukrainian business to use the property of artificial intelligence.

It has been determined that in Ukraine today, most life insurance companies, as well as their insurance brokers, have on their Internet platforms programs for quick calculation of the cost of an insurance policy for a specific policyholder or insured person, taking into account the characteristics of age, gender, profession and state of health.

Attention is focused on the problems that arise as a result of the activities of products using artificial intelligence, as well as on procedures for the protection and support of human rights, democracy and the rule of law in the digital environment.

Forecasts and perspectives in the field of artificial intelligence development are provided.

Key words: insurance sphere, insurance services, life insurance, artificial intelligence, national legislation, norms of international law.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2023.50

УДК 340 (340.15+341)

Д. І. ТКАЧ

*Дмитро Іванович Ткач, доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та журналістики, проректор Університету економіки та права «КРОК»**

ORCID: 0000-0002-6947-2036

ПЛАН ДІЙ ЩОДО ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЄС ВІЗОВОГО РЕЖИМУ З УКРАЇНОЮ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Україна ще 2005 р. в односторонньому порядку запровадила порядок, згідно з яким громадяни ЄС перетинали український кордон без віз. Це була ініціатива тодішнього міністра закордонних справ Б. І. Тарасюка, головна ідея якої полягала у тому, щоб спонукати Брюссель до зустрічних дій. Знадобилося дванадцять років для того, щоб ЄС таки ухвалив рішення про безвізовий режим для громадян України при відвідуванні ними країн Шенгенської зони. 17 травня 2017 р. була ухвалена Угода про режим безвізового переміщення між Європейським Союзом та Україною. Після того як Україна виконала необхідні умови, які ставилися їй Європейським Союзом, угода набрала чинності з 11 червня 2017 р.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми. В українській науковій літературі проблематику візового режиму та особливості його лібералізації в Україні досліджували чимало науковців, зокрема Н. В. Комар, Я. М. Костюченко, Н. Б. Мушак, С. І. Мітряєва, О. П. Олексів, Д. І. Ткач, Т. П. Шуба та ін.

В українській науковій літературі практично в комплексі не досліджувалася проблема імплементації Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму з Україною, особливо з позиції права.

Формулювання мети статті. Метою даного наукового дослідження є аналіз Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму з Україною з акцентом на правовий аспект.

Викладення основного матеріалу. Питання отримання безвізового режиму для в'їзду українських громадян до Європейського Союзу є одним із ключових елементів взаємодії України з Євросоюзом у сфері юстиції, свободи та безпеки, а також у відносинах України з ЄС загалом.

© Д. І. Ткач, 2023

* *Dmitro Tkach, Doctor of Sciences (Political), Professor of Department of international relations and journalism, Vice-Rector of «KROK» University*

Офіційному започаткуванню візового діалогу передувало виконання ухваленого 18 червня 2007 р. на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС Плану дій у сфері юстиції, свободи та безпеки¹, одностороннє скасування Україною візових вимог для громадян країн – членів ЄС з 1 вересня 2005 р.², а також підписання 18 червня 2007 р. між Україною та ЄС Угоди про спрощення оформлення віз³ та Угоди про реадмісію⁴, які набрали чинності 1 січня 2008 р.

Важливим кроком у захисті прав громадян України на свободу пересування стало також укладення двосторонніх угод між Україною та Угорщиною (8 листопада 2007 р.), Словаччиною (6 серпня 2008 р.), Польщею (25 лютого 2009 р.) про правила місцевого прикордонного руху для мешканців прикордонних районів. 1 квітня 2014 р. аналогічна угода була парафрована з Румунією.

29 жовтня 2008 р. Україна та ЄС офіційно започаткували візовий діалог і на саміті Україна – ЄС 22 листопада 2010 р. нашій державі було надано План дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України.

План дій було розроблено за аналогією до дорожніх карт, які Європейський Союз використовував у процесі лібералізації візового режиму з балканськими країнами і результатом виконання яких стало скасування віз для громадян цих держав.

Україна стала першою країною з-поза балканського регіону, якій Євросоюз надав подібний документ.

План дій виконується у дві фази: в рамках першої (законодавчої) у відповідність до стандартів ЄС мають бути приведені законодавство та нормативні акти у визначених Планом сферах; під час другої (імплементаційної) перевіряється практичне виконання цього оновленого законодавства.

План дій містить перелік конкретних критеріїв ЄС за чотирма блоками: безпека документів, включаючи біометрику; нелегальна імміграція, включаючи реадмісію; громадський порядок і безпека; зовнішні зносини та фундаментальні права.

З метою визначення конкретних рекомендацій українській владі щодо заходів, які мають бути вжиті для лібералізації візового режиму для українських громадян, напередодні надання Плану були проведені два раунди експертних переговорів між Україною та ЄС по кожному з цих блоків (у грудні 2008 р. – травні 2009 р. та у жовтні – листопаді 2009 р.). Крім того, влітку 2010 р. Україна передала Європейській Комісії відповіді на запитальник, який мав на меті показати повну картину стану справ в Україні за всіма згаданими вище чотирма блоками з тим, щоб максимально чітко визначити наступні завдання.

Умовно План дій можна розділити на технічну та політичну частини. Перші три блоки покликані забезпечити високий ступінь захисту проїзних документів і належний контроль кордонів для запобігання нелегальній міграції. Останній блок спрямований на те, щоб шляхом зміцнення гарантій дотримання основоположних прав і свобод людини та громадянина створити політичні передумови для запобігання зростанню міграційних потоків у випадку скасування візового режиму для громадян України.

Як зазначено в Плані дій, реалізація перспективи скасування віз для українських громадян залежить від того, чи вдасться українській стороні суттєво покращити рівень захисту документів, зміцнити потенціал у сфері управління кордонами та міграцією, удосконалити політику притулку, провести реформи у сфері забезпечення громадського порядку та безпеки, а також вирішити низку питань у галузі зовнішніх зносин, передусім щодо дотримання прав людини та основоположних свобод, які мають безпосередній вплив на рух осіб. Відповідні реформи рекомендовано здійснювати згідно з провідними європейськими та міжнародними стандартами.

Важливою передумовою діалогу щодо візової лібералізації План дій визначав виконання Угоди про реадмісію осіб, яка була підписана, як зазначалося, 18 червня 2007 р.

Спинимося коротко на кожному з розділів Плану дій, приділивши увагу тому, наскільки той чи інший критерій Плану може бути важливим з точки зору розвитку громадянського суспільства.

Перший блок «Безпека документів, включаючи біометрику» спрямований на створення біометричних проїзних документів в Україні. Враховуючи, що запровадження безвізового режиму можливе лише для власників таких закордонних паспортів, цей критерій можна вважати ключовою технічною передумовою для скасування віз. Зазначені документи повинні відповідати найвищим стандартам Міжнародної організації цивільної авіації ІКАО (ICAO). При цьому на увагу заслуговують декілька аспектів, які є важливими для громадськості.

По-перше, у рамках опрацювання зразків біометричних паспортів з боку ЄК була висловлена вимога щодо законодавчого закріплення обов'язкового внесення відбитків пальців як біометричного ідентифікатора. Як відомо, зазначене питання в процесі його обговорення викликало неоднозначну реакцію деяких релігійних громад, а також правозахисників. Так, в Українській православній церкві Московського патріархату заявили, що «система запровадження в Україні біометричних паспортів не захищена, перетворює людину на об'єкт маніпулювання, віднімає свободу, право на вільне волевиявлення, несе загрозу духовному, психічному та фізичному життю особистості»⁵.

Аналогічні застереження висловлювалися з боку православної церкви МП і в період запровадження в Україні ідентифікаційних кодів. Багато спекуляцій у контексті обговорення перспективи запровадження біометричних паспортів було щодо того, що інформація в чипі буде зашифрована у вигляді трьох шестизначних чисел, що для віруючих тлумачилося як знак «трьох шісток», що «може призвести до кінця світу». У 2011 р. представники УПЦ Московського патріархату спільно звернулися до Президента і депутатів України з тим, щоб була знайдена можливість не зобов'язувати віруючих отримувати біометричні документи. Вра-

ховуючи, що в РФ, на яку орієнтована УПЦ МП, біометричні документи діють з 2009 р., така реакція багатьма експертами була сприйнята передусім як намагання зупинити запровадження біометрики саме як одного з кроків зближення України з ЄС, а не як загрози для вірян.

З іншого боку, правозахисники відзначали, що в результаті недостатньої захищеності бази даних, будь-яка хакерська атака може уможливити використання відбитків пальців у злочинних цілях. Крім того, застереження були висловлені щодо створення так званого Єдиного демографічного реєстру на всіх громадян України з огляду на концентрацію в цьому реєстрі фактично всієї інформації щодо громадян України, що могло би стати предметом суттєвих зловживань, а також використовуватися для маніпулювання та управління суспільством⁶.

Таким чином, здавалося б, суто технічний критерій запровадження біометричних паспортів став предметом обговорення в контексті забезпечення прав людини, зокрема права на свободу віросповідань і дій відповідно до своїх релігійних переконань і права на захист приватної інформації. Відповідно суспільство постало перед вибором – підтримати нововведення, яке зближує з Європою, чи ж виступати проти нього, мотивуючи релігійними переконаннями чи побоюваннями щодо зловживань біометричною інформацією.

На нашу думку, сприяти вибору суспільства на користь виконання цього критерію Плану дій мали дві інші важливі вимоги, які висувуються Євросоюзом у рамках запровадження біометричних паспортів: належний захист персональних даних, а також розробка навчальних програм і схвалення антикорупційних кодексів для посадових осіб, що мають справу із документами громадян. Перша вимога покликана захистити від неправомірного використання бази даних, друга – від будь-яких зловживань доступом до неї з боку посадовців. У такий спосіб Планом дій було передбачено механізми для захисту громадянських прав і свобод при запровадженні біометричних документів. При цьому в рамках другої фази при перевірці належного забезпечення процесу видачі таких паспортів окремо виділено питання співробітництва з ЄС у контексті гарантування безпеки таких документів. Таким чином, аналіз вимог Плану дій у частині біометрики дає підстави говорити, що, попри наявність у цьому пункті певних чутливих із точки зору забезпечення прав громадян питань, документ містить належні запобіжники для того, щоб порушень цих прав не відбулося.

Другий блок «Нелегальна імміграція, включаючи реадмісію» містить декілька окремих підрозділів. Частина, присвячена управлінню кордонами, стосується організації роботи прикордонних служб, схвалення та виконання Національної стратегії інтегрованого управління кордонами, удосконалення міжвідомчої взаємодії (в тому числі обмін інформацією між прикордонними та правоохоронними органами України та їхнє співробітництво з Фронтекс). У контексті гарантування прав і свобод громадянина на увагу заслуговує вимога щодо розробки навчальних програм і схвалення антикорупційних кодексів етики для посадових осіб прикордонної служби, митних органів та інших посадовців, задіяних в управлінні кордонами.

Підрозділ, присвячений управлінню міграцією, передбачає низку заходів, метою яких є, з одного боку, налагодити належний контроль за легальною та нелегальною міграцією, що є важливим з точки зору запобігання зловживанню майбутнім безвізовим режимом, а з другого – гарантувати належне виконання Угоди про реадмісію з ЄС, захист та гідні умови утримання для нелегальних мігрантів, а також реінтеграцію громадян, які повертаються в Україну.

Виділена в окремий підрозділ політика притулку передбачає запровадження в Україні передових міжнародних стандартів у цій сфері з тим, щоб гарантувати належні умови утримання та захист прав осіб, які звертаються за притулком чи мають статус біженця.

Реалізація критеріїв як міграційної політики, так і політики щодо притулку передбачає гарантування належного захисту прав людини, що особливо важливе у цих сферах, адже доволі часто тут ідеться про права громадян, які належать до вразливої категорії осіб.

Третій блок «Громадянський порядок і безпека» Плану дій щодо візової лібералізації містить підрозділ, присвячений питанням боротьби з організованою злочинністю, тероризмом і корупцією, в якому містяться вимоги щодо комплексу законодавчих актів і практичних заходів, спрямованих на ефективну боротьбу з корупцією, організованою злочинністю, тероризмом, відмиванням коштів, торгівлею людьми, поширенням наркотиків тощо. Зазначені заходи, передусім боротьба з корупцією, мають ключове значення з точки зору зміцнення громадянського суспільства, гарантування прав і свобод громадянина.

У підрозділі щодо співробітництва у кримінальних справах увага зосереджена на створенні передумов та започаткуванні взаємодії України з Євроюстом, а в підрозділі щодо правоохоронного співробітництва – з Європолем. Обидві вимоги покликані забезпечити належну співпрацю на рівні суддів і прокурорів при розгляді кримінальних справ, а також взаємодію між правоохоронцями у боротьбі з прикордонною злочинністю.

Окремий підрозділ щодо захисту персональних даних чітко формулює вимоги стосовно національного законодавства та взаємодії на міжнародній арені з тим, щоб забезпечити належний захист персональних даних і гарантувати захист прав громадян у цьому контексті. При цьому зазначену вимогу можна розглядати як наскрізну в Плані дій, адже вона, як це зазначалося вище, є невід'ємною складовою практично всіх критеріїв Плану дій так само, як і вимога щодо боротьби з корупцією.

У четвертому блоці «Зовнішні зносини та фундаментальні права» в підрозділі щодо свободи пересування в межах України висувається вимога, щоб така свобода була гарантована як громадянам нашої держави, так і іноземцям та особам без громадянства, які перебувають на її території легально, на недискримінаційній основі.

У підрозділі щодо умов і процедури видачі ідентифікаційних документів висувається вимога, щоб такий доступ був забезпечений для всіх категорій також без дискримінації за будь-якою ознакою.

Підрозділ щодо прав громадян, включаючи меншини, вимагає ухвалення всеохопного антидискримінаційного законодавства та його ефективної імплементації. Таким чином, можна говорити, що лейтмотивом усіх вимог, що висувуються в рамках четвертого блоку, є питання недискримінації. Повага до прав людини і гарантування рівності громадян є ключовими засадами як становлення демократичного суспільства, так і розбудови громадянського суспільства, що робить особливо важливим виконання відповідних вимог з точки зору розвитку України.

Як свідчить аналіз вимог Плану дій щодо візової лібералізації, всі вони мають прямий або опосередкований вплив на розвиток громадянського суспільства в Україні.

Наскрізними при виконанні всіх критеріїв можна вважати вимоги щодо протидії корупції, захисту персональних даних та недискримінації. Саме ці три складові, на нашу думку, становлять ціннісну основу реалізації Плану дій щодо візової лібералізації. Водночас вони можуть розглядатися і як ключові елементи зміцнення громадянського суспільства, яке, своєю чергою, завдяки власній активності стимулює досягнення прогресу у визначених на зазначених напрямках цілях. Таким чином, як зміцненню громадянського суспільства сприяє прогрес у боротьбі з корупцією, у гарантуванні захисту персональних даних та недискримінації, так і активність громадянського суспільства зумовлює досягнення прогресу на цих напрямках. Це дає підстави вважати План дій не лише важливим інструментом для забезпечення технічних критеріїв, покликаних запобігти зловживанням безвізовим режимом, а й ефективним засобом для створення ціннісних передумов для відсутності таких зловживань.

На нашу думку, не випадково, що саме цим трьома напрямками надається така увага при виконанні Плану дій. Протидія корупції є обов'язковим атрибутом забезпечення належного функціонування правової держави. Захист персональних даних набуває дедалі більшого значення в умовах розвитку високих технологій у контексті забезпечення захисту прав людини. Протидія дискримінації також пов'язана з захистом прав людини і є однією з ключових засад функціонування Європейського Союзу. При цьому всі три напрями на сьогодні розглядаються як пріоритетні в розвитку ЄС.

Корупція, залишаючись одним із найбільших викликів, з яким зіштовхується будь-яке суспільство, у тому числі європейське, погіршує інвестиційний клімат у державі, завдає збитків функціонуванню її економіки, а також шкодить реалізації прав громадян у справедливий і неупереджений спосіб. За оцінками європейських експертів, економіка ЄС внаслідок корупційних дій щороку зазнає збитків у розмірі орієнтовно 120 млрд євро, що становить 1% ВВП Євросоюзу і майже дорівнює розміру річного бюджету ЄС. При цьому кожні чотири з п'яти громадян ЄС вважають, що корупція є найбільшою проблемою для їхньої країни⁷.

Так само корупцію вважають головною проблемою й українці. Результати даних опитування, проведеного в Україні Соціологічною групою «Рейтинг» 20–21 листопада 2022 р. показали, що ситуація в боротьбі з **корупцією** не змінилася для 46%, покращилася – для 22%, погіршилася – для 17%. Якість **медичного забезпечення та житлово-комунальних послуг** не змінилася майже для половини опитаних, покращилася для 12% і 8% відповідно, погіршилася – для 23% і 41% відповідно⁸.

При цьому відповідно до останнього рейтингу корупції за 2022 р., оприлюдненого у грудні 2022 р. організацією «Транспаренсі Інтернешнл» (Transparency International – міжнародна неурядова організація, яка займається питаннями протидії корупції і налічує близько 100 представництв у різних країнах⁹), яка стежить за рівнем корумпованості у світі, Україна піднялася на кілька позицій у рейтингу «Індекс сприйняття корупції», проте продовжує залишатися серед сотні найбільш корумпованих країн. Україна, посівши 116-е місце зі 180 країн, дещо покращила показники у рейтингу «Індекс сприйняття корупції» за 2022 р. При цьому показники України покращилися як порівняно з рейтингом за попередній рік (плюс 1 бал), так і за останні 10 років (плюс 7 балів). Порівняно з минулим роком Україна піднялася у рейтингу на шість позицій. Рік тому Київ посідав 122-й рядок. Місце у рейтингу Україна нині ділить з такими країнами, як Монголія, Алжир, Ангола та Замбія¹⁰.

На тлі цих даних цілком зрозумілою є увага ЄС до створення ефективних механізмів для боротьби з корупцією в діалозі з Україною.

Антикорупційна політика Європейського Союзу формується в тісному співробітництві з Групою держав проти корупції (GRECO), що є органом Ради Європи і робота якого спрямована на надання державам-учасникам сприяння в протидії корупції, розробці відповідних законодавчих документів та їхній практичній імплементації. Україна також активно взаємодіє з GRECO. Ті рекомендації, що висловлюються нашій державі в рамках виконання Плану дій щодо візової лібералізації, формуються на основі порад, які надаються Україні в рамках її діалогу з GRECO. Таким чином, у контексті формування антикорупційної політики йдеться про активну тристоронню взаємодію у форматі Україна – ЄС – GRECO.

З метою підвищення ефективності протидії корупції ЄК пропонує зосередити увагу на питаннях боротьби з корупцією у внутрішній політиці ЄС. Зокрема, держави-члени закликаються до підвищення уваги до таких питань, як боротьба з корупцією у правоохоронній діяльності (у ході правової та поліцейської співпраці всередині ЄС, співробітництва в рамках Європолу та Євроюсту; належна організація фінансових розслідувань корупційних правопорушень, а також конфіскації та повернення незаконно отриманих коштів; захист інформаторів; підвищення кваліфікації осіб, відповідальних за боротьбу з корупційними правопорушеннями); організація державних закупівель, включаючи удосконалення політики щодо конфлікту інтересів та порядку його вирішення; розбудова інституційної спроможності; стандарти бухгалтерського обліку та аудиту; запобігання та боротьба з корупцією у політичній сфері (держави-члени повинні забезпечувати про-

зорість фінансування політичних партій та удосконалювати законодавство, що гарантує свободу та незалежність ЗМІ, у т. ч. в аспектах фінансування); удосконалення статистики; запобігання корупції у спорті.

Якщо подивитися на рекомендації, які надаються Україні в контексті виконання антикорупційних критеріїв Плану дій щодо візової лібералізації, то можна побачити, що вони перегукуються з тими, що надаються державам – членам Євросоюзу та його інституціям. Такий підхід дає можливість Євросоюзу очікувати на створення навколо ЄС простору спільних цінностей, та водночас дає змогу Україні максимально наблизитися до стандартів ЄС у питаннях запобігання та протидії корупції, що є надзвичайно важливим як із точки зору подальшого економічного розвитку нашої держави, так і в контексті зміцнення демократії та посилення громадянського суспільства. При цьому громадянське суспільство має відігравати активну роль у цьому процесі.

Висновки. Таким чином, реалізація Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму з Україною значно посилила взаємодію країни з Євросоюзом у сфері юстиції, свободи та безпеки, а також створила умови для запровадження правил вільного переміщення без віз для українських громадян в межах Шенгенської зони. За більш ніж п'ять років існування безвізу Україна повністю виконала взяті на себе зобов'язання і довела, що її громадяни гідні жити в Європі. Це особливо стало важливим в умовах російсько-української війни, коли сотні тисяч українців вимушені були покинути свої домівки і переїхати жити в країни – члени ЄС.

¹ План дій Україна – ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки. 2007. 18 червня / Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_956

² Про встановлення безвізового режиму для громадян держав – членів Європейського Союзу, Швейцарської Конфедерації та Князівства Ліхтенштейн: Указ Президента України 2005. 26 липня / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1131/2005>

³ Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 10. С. 97–105.

⁴ Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 9. С. 86–97.

⁵ УПЦ попереджає владу про можливі масові протести через біопаспорти. *Уніан*. 2012. 20 жовтня. URL: <http://www.unian.ua/politics/706269-upts-poperedjae-vladu-pro-mojlivi-masovi-protesti-cherez-biopasporti.html>

⁶ Богуславська А. Оцифрована нація. *Релігія в Україні. Міркуй разом з нами*. 2012. 8 жовтня. URL: http://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/18640-ocifrovana-naciya.html

⁷ Corruption / European Commission. URL: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/index_en.htm

⁸ Українці вважають, що ситуація з корупцією під час війни не змінилась – соціологи. URL: <https://susplne.media/339258-ukrainci-vvazaut-so-situacia-z-korupcieu-pid-cas-vijni-ne-zminilas-sociologi/>

⁹ Web-site of the Transparency International / Transparency International. URL: <http://www.transparency.org/>

¹⁰ Україна піднялася у рейтингу «Індекс сприйняття корупції». URL: finap.com.ua/ukrayina-pidnyalasya-u-rejtyngu-indeks-spryjnyattya-koruptsiyi/

Резюме

Ткач Д. М. План дій щодо лібералізації ЄС візового режиму з Україною: правовий аспект.

У науковій статті досліджуються питання Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму з Україною, особливу увагу приділено правовому аспекту цієї проблеми. Показано, що для набуття безвізового режиму із країнами ЄС Україні необхідно було виконати цілу низку умов.

План дій охоплює два етапи: на першому – законодавчому необхідно було привести законодавство та нормативні акти у відповідність до стандартів ЄС у визначених сферах, а другому – імплементаційному передбачено перевірку практичного виконання оновленого законодавства.

План дій складається із чотирьох частин, які сформульовані на основі конкретних критеріїв ЄС, а саме: безпека документів, включаючи біометрику; нелегальна імміграція, включаючи реадмісію; громадський порядок і безпека; зовнішні зносини та фундаментальні права.

Умовно План дій можна розділити на технічну та політичну частини. Перші три блоки покликані забезпечити високий ступінь захисту проїзних документів і належний контроль кордонів для запобігання нелегальній міграції. Останній блок спрямований на те, щоб шляхом зміцнення гарантій дотримання основоположних прав і свобод людини та громадянина створити політичні передумови для запобігання зростанню міграційних потоків у випадку скасування візового режиму для громадян України.

Ключові слова: Україна, ЄС, Європейська Комісія, План дій щодо лібералізації ЄС візового режиму з Україною, безпека документів, нелегальна імміграція, реадмісія, громадський порядок і безпека, зовнішні зносини та фундаментальні права.

Summary

Dmutro Tkach. Action plan for liberalization of the eu visa regime with Ukraine: legal aspect.

This research article examines the issue of the action plan for EU visa liberalization with Ukraine, with special attention paid to the legal aspect of this problem. The author shows that in order to obtain a visa-free regime with the EU, Ukraine had to fulfill a number of conditions.

The action plan includes two stages: the first – legislative – is to bring legislation and regulations in line with EU standards in certain areas, and the second – implementation – is to check the practical implementation of the updated legislation.

The Action Plan consists of four parts, which are formulated on the basis of specific EU criteria, namely: document security, including biometrics; illegal immigration, including readmission; public order and security; external relations and fundamental rights.

In order to identify specific recommendations to the Ukrainian authorities on measures to be taken to liberalize the visa regime for Ukrainian citizens, two rounds of expert negotiations between Ukraine and the EU on each of these blocks were held in December 2008 – May 2009 and October – November 2009. In addition, in the summer of 2010, Ukraine submitted to the European Commission the answers to a questionnaire aimed at showing a complete picture of the state of affairs in Ukraine in all the above four blocks in order to define the next tasks as clearly as possible.

The Action Plan can be divided into technical and political parts. The first three blocks are designed to ensure a high degree of travel document security and proper border control to prevent illegal migration. The last block aims to create political preconditions for preventing an increase in migration flows in the event of the abolition of the visa regime for Ukrainian citizens by strengthening guarantees of respect for fundamental human and civil rights and freedoms.

Key words: Ukraine, EU, European Commission, Action Plan on Visa Liberalization with Ukraine, document security, illegal immigration, readmission; public order and security, foreign relations and fundamental rights.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2023.55

УДК 342.9

Ю. В. ТРИНЧУК

*Тринчук Юрій Васильович, здобувач 4 курсу ступеня доктора філософії юридичного факультету, Державний університет інфраструктури та технологій**

ORCID: 0009-0008-8927-8477

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ В УКРАЇНІ: ЦІЛІ, ЗАХОДИ, ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Актуальність теми. Людство протягом усієї історії свого розвитку боролось зі злочинністю, зокрема з економічною. У всі часи посилення міри покарання, посилення санкцій було найбільш надійним інструментом у боротьбі зі злочинністю. Покарання як певний юридичний інструмент суттєво впливало на широкий спектр соціальних та правових питань, котрі й донині є актуальними, зокрема, детермінувало різні види правомірної та неправомірної поведінки людей; типи та методи правового регулювання; межі та сутність правової системи; стан забезпечення внутрішньої безпеки та правопорядку тощо¹. Однак, такий захід має конструктивний недолік, який полягає в тому, що він не усуває причини злочинності, а всього лише приховує їх на певний час.

На переконання Р. Гаврилук та П. Пацурківського, сукупний історичний досвід розвитку людства переконує, що податки і податкове право стосуються найфундаментальніших засад функціонування суспільства і держави. Виробляючи та здійснюючи політику лібералізації податкового права України в умовах воєнного стану, Українська держава спирається на його принцип справедливості, обрала тактику урізноманітнення підходів до різних об'єктів оподаткування, надання пільгового режиму оподаткування об'єктам, які найбільше зазнали на собі руйнівного впливу, а також всебічної підтримки платників податків². З огляду на це, однією з основних проблем податкової системи будь-якої країни загалом і податкового адміністрування зокрема є проблема функціонування податкових органів на підвищення збирання податків. В іноземних державах для здійснення податкового контролю створюються спеціалізовані податкові підрозділи. В одних випадках ці відомства є його структурними підрозділами міністерства фінансів, наприклад, в Італії, США, Великій Британії, а в інших – відокремлені від міністерства фінансів, наприклад, у Японії та Швеції.

У зарубіжній практиці організації податкового адміністрування велику увагу приділяють окремим заходам щодо добровільного виконання платниками податків своїх податкових обов'язків. Це активне інформування платників податків через засоби масової інформації, використання Call-центрів для просвіти та консультування платників податків, розповсюдження безкоштовних буклетів податкових звітів, декларацій тощо.

Податкові органи багатьох країн, на відміну від України, мають більше коло повноважень, які впливають, у підсумку, на ефективність податкового контролю. Так, наприклад, у Франції, Швеції, Німеччині, проводячи податкові перевірки, податкові органи мають право отримати доступ до електронних баз даних бухгалтерського та податкового обліку платників податків, що перевіряються. У низці країн податкові органи під час проведення податкових перевірок мають доступ до баз даних національних банків, а також інших відомств і організацій, що володіють необхідною для податкового контролю інформацією. У Норвегії дозволено проведення огляду територій, приміщень, документів і предметів платника податків, а також проведення інвентаризації поза рамками виїзних податкових перевірок.

Дійсно, для проведення узгодженої адміністративно-деліктної політики суттєвого значення набуває управлінський підхід до координації органів, що здійснюють боротьбу з адміністративними правопорушен-

© Ю. В. Тринчук, 2023

* *Yurii Trynchuk, postgraduate student, State University of Infrastructure and Technologies*